

enkele voor de hand liggende oorspronkelijke uitgaven - te wijzen op het oordeel van de mens over het natuurgeweld en vooral op het feit hoe men achter het „tempeest“ van vroeger en achter het natuurgeweld van vandaag vaak de hand van de Schepper van hemel en aarde zag en ziet⁹⁾.

A. Graafhuis

Wijk bij Duurstede of een andere stad?

1) Weerkundigen beweren dat begrippen als „storm“ en „orkaan“ hier niet passen. Het gaat om een „koufront“ dat vergezeld ging van zware windstoten, hagel, bliksem en donder.

2) De bijbel werd in 1890 door Grietje Smaling aan de Gereformeerde kerk geschonken voor de kansel van de Westerkerk. Zie Utr. Kerkblad van 16-10-1971.

3) Dat wil zeggen 1 augustus 1674 volgens onze kalender.

4) De Donder-basuyne Godts geblasen over Hollandt en Uyttert op den 1. Augustus 1674, zijnde Beedach 's avondts tusschen 7 en 8 uren t' Amsterdam. Gedrukt voor de Liefhebbers. 1674. (Bibl. over Utrecht nr. 789, G(emeentelijk) A(rchief) U(trecht).

5) Het gewest Utrecht was met alle mogelijke middelen buiten de „Unie“ gehouden.

6) Dit wijst natuurlijk op de Franse bezetting.

7) De Franse lelie.

8) Lof-Gedichten, op de Verwoesting van Bozra. Stichtelijk en beweeghlyck op de komst der regemaet gebracht, en schriftmatig uytgebreyt, door Johan van Vollenhoven. Behelsende het nederstorten van den Utrechtsen Dom-kerck. Utrecht bij Willem Clerck op de Neude (z.j.). (Vriendelijk ter inzage verstrekt door H. J. de Soeten te Utrecht.)

9) Op een aantal aspecten van het natuurgeweld van drie eeuwen geleden zal de aandacht worden gevestigd tijdens een tentoonstelling, welke vanaf 1 augustus a.s. in het Centraal Museum wordt gehouden. Dat kan o.m. omdat er op het Gemeentelijk Archief, dat bij het organiseren van tentoonstellingen met genoemd museum samenwerkt, veel onderzoek is verricht.

Reactie op "Kolen"

Op de vraag van Gibo Smilda in het februari-nummer heeft mej. dr. J. Hollstelle ons de volgende inlichting verstrekt. Bij die „Zwolve of Overijsselse Koolen“ moet men niet aan steenkolen denken. Het gaat hier om houtskool, dat vervaardigd werd uit turf die in de kop van Overijssel gewonnen werd. Zwolle was een bekend centrum voor dit produkt. Hiermee zijn dus de geografische namen verklaard. Goud- en zilversmeden worden in de geciteerde advertentie genoemd omdat zij houtskool in hun bedrijf gebruikten als een zacht te verwarmen ondergrond bij het smeden van voorwerpen.

De in het maart-nummer gepubliceerde foto van het houten paneel, dat Wijk bij Duurstede zou voorstellen, geeft me aanleiding enig commentaar te geven.

Op de eerste plaats heb ik contact opgenomen met het Rijksbureau voor kunsthistorische documentatie in Den Haag, waar men bleek te beschikken over de door de Galerie Friederike Pallamar te Wenen in 1973 uitgegeven catalogus.

Op bladzijde 88 daarvan stond de navolgende omschrijving:

„Seltener holländischer Landschaftsmaler, der in Heuschen (bedoeld is Heusden), Dordrecht, Utrecht und Amsterdam gearbeitet hat.

Seine weiten Flusslandschaften, mit dünnen Farben in braunen Schattierungen gemalt, erinnern in ihrem idyllischen Reiz stark an Jan van Goyen und Aert van der Neer, unter welchen Namen noch manches von Meerhounds Gemälden geführt wird.

Werk:

RHEINBLICK AUF WIJK BEI DUURSTEDÉ. Holz: 27,2 x 33,7 cm. Voll bezeichnet. Eine kunsthistorisch besonders interessante Stadt-Ansicht des Meisters. Blick von den Ufern des Rheins, der hier Lek genannt wird, auf die alte Stadt mit ihrer gotischen Kriche aus dem 14. Jahrhundert, Stadttor mit Stadmauern und das alte Schloss aus dem 13.-15. Jahrhundert, in dem die Bischöfe von Utrecht residierten und Philipp von Burgund.

Provenienz:

Sammlung N. M. Friberg, Stockholm 1950. Privatbesitz in Basel, 1973.

Literatur:

A. Bredius, JAN MEERHOUD, in Thieme-Becker, Band XXIV, p. 333, Leipzig 1930."

Met interesse heb ik de afbeelding bestudeerd. Ze lijkt me een nogal vrije vertaling van wat Wijk bij Duurstede - van uit het oosten en niet vanuit het

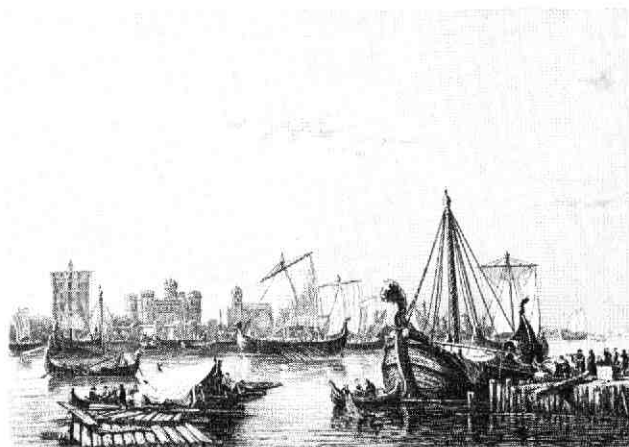
westen - moet zijn geweest. Topografisch vrij nauwkeurige tekenaars als bijv. De Beyer en Bulthuis geven een geheel andere indruk.

Indrukken

1. Dat er links in het beeld zoveel bosschages zijn geweest, komt me niet waarschijnlijk voor. Daar bevindt zich ook vandaag nog steeds een uitgebreid polderlandschap met weinig bomen en heesters.
2. De stadswal wordt nogal merkwaardig onderbroken door een soort opgaande weg, die bij een

Hoewel het paneel topografisch niet juist is, vind ik de afbeelding wel aantrekkelijk. Ze ademt een vriendelijke sfeer uit, waarin veel romantische facetten aan hun trekken komen.

Tot slot de vraag: als het paneel Wijk bij Duurstede niet zou voorstellen, welke plaats dan wel? Ik heb daarover nagedacht en getracht een vergelijking te trekken met de hierbij afgebeelde staalgravure uit ca. 1860 van J. H. Rennefeld naar een tekening van E. Koster, waarbij een fantasie van Dorestad is afgebeeld. Ook daar vind ik geen enkel Wijks herkenningspunt. Wél is het mogelijk de torens van het kasteel en die van de kerk te vergelijken met

„Dorestad”. Staalgravure uit ca. 1860 door J. H. Rennefeld naar een tekening van E. Koster.

(Eigendom van de gem. Wijk bij Duurstede; foto: G. A. Utrecht)

stadspoort uitkomt. Als die poort de Leuterpoort moet voorstellen dan strijdt ook dit onderdeel met de werkelijkheid, omdat de Leuterpoort voorzover ik weet, beschikte over twee puntige torens. In 1659 kwam na afbraak van die torens de welbekende schors- of runmolen „Rijn en Lek” daarop te staan.

3. De op de afbeelding voorkomende standertmolen heeft nooit op de wal gestaan. Men vergeleke het beroemde schilderij van Jacob van Ruisdael, dat vanuit dezelfde richting werd geschilderd in omstreeks dezelfde tijd.

4. De torens van kasteel Duurstede lijken nogal kolossaal. Zoveel grote torens heeft het nimmer gehad. De enige ook op oudere prenten voorkomende grote toren is de nog steeds bestaande en in 1952 gerestaureerde bourgondische toren.

5. In de verte schijnt er aan de horizon boven de rivier als het ware een of andere grote stad op te rijzen. Ook dit herkenningspunt is mij in deze afbeelding van Wijk bij Duurstede vreemd, maar wellicht is dit niet eens de bedoeling van de schilder geweest.

die op het paneel van Jan Meerhoud. Dan zou je zeggen, dat er enige overeenstemming is. Ik zelf heb wel eens gedacht aan de Tower of London toen ik de vier gelijkvormige robuuste hoektorens zag, maar dan lijkt me de omvang van de stad toch nogal minimaal.

De lezer zal begrijpen dat het geheel niet overvloedig van duidelijkheid. Daarom zou ik zeggen, wie misschien meer licht over deze voorstellingen kan laten schijnen, laat hij zich melden. Ik ben in elk geval zeer geïnteresseerd.

J. C. J. M. Rouppe van der Voort

M 75

Onder het opschrift M 75 zullen we af en toe nieuws vermelden over de voorbereidingen voor en het verloop van het Monumentenjaar 1975. Op de ledenvergadering van 23 april jl. is immers ook onze vereniging begonnen met de bezinning op dat thema, waarvoor mevrouw Offringa in het maartnummer een inleiding had geschreven. In de eerste plaats hoort het bestuur graag sugges-